

«ՆՎԱԶԱԳՈՒՅՆ ԱՄՍԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁԻ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ
ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԵՆՔԻ ՆԱԽԱԳԾԻ (Խ-124-23.12.2021-ԱՍ-011/0) ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

«Նվազագույն ամսական աշխատավարձի մասին» օրենքում փոփոխություն կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի նախագծով (այսուհետ՝ նախագիծ) առաջարկվում է Հայաստանի Հանրապետությունում նվազագույն ամսական աշխատավարձի չափը բարձրացնել՝ 68000 ՀՀ դրամից դարձնելով 100000 ՀՀ դրամ:

Այդ կապակցությամբ ՀՀ կառավարությունը հայտնում է, որ.

1. ՀՀ կառավարության 2021 թվականի օգոստոսի 18-ի N 1363-Ա որոշմամբ հավանության արժանացած ՀՀ կառավարության 2021-2026 թթ. ծրագրի համաձայն՝ կառավարությունը մինչև 2026 թվականը քայլեր է ձեռնարկելու նվազագույն աշխատավարձը 85.000 ՀՀ դրամ սահմանելու ուղղությամբ: Նվազագույն ամսական աշխատավարձի շարունակական բարձրացումն ապահովվելու է՝ *հաշվի առնելով երկրի մակրոտնտեսական ցուցանիշները*: Այս կապակցությամբ յուրաքանչյուր տարի պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի քննարկման արդյունքներով նվազագույն աշխատավարձի բարձրացման համապատասխան հնարավորության առկայության պարագայում՝ նախատեսվում է «Նվազագույն ամսական աշխատավարձի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքի նախագծի ներկայացում ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ:

Այլ կերպ ասած, նվազագույն ամսական աշխատավարձի բարձրացումն անհրաժեշտաբար պետք է ուղեկցվի համապատասխան տնտեսական **հնարավորություններով՝ որպես լրացուցիչ ծախսի ֆինանսավորման աղբյուր և հիմք, մինչդեռ տվյալ դեպքում պարզ չէ, թե մակրոտնտեսական ցուցանիշների ինչպիսի փոփոխություններ են հիմք հանդիսացել խնդրո առարկա նախաձեռնության համար:**

2. Նախագծի ընդունման դեպքում ՀՀ-ում նվազագույն աշխատավարձը կկազմի միջին աշխատավարձի մոտ 50%-ը, ինչը, կարծում ենք, բավական բարձր է և կարող է հակադարձ ազդեցություն ունենալ տնտեսական զարգացման վրա, հատկապես, եթե հաշվի առնենք գործազրկության ներկայիս բարձր մակարդակը երիտասարդության և հասարակության ոչ փորձառու (low-skilled) ներկայացուցիչների շրջանում: Այդ մասին են վկայում նաև ԱՄԿ-ի, ՏՀԶԿ-ի, ԱՄՀի-ի և ՀԲ-ի համատեղ վերլուծության¹ արդյունքները, ըստ որի նվազագույն աշխատավարձի օպտիմալ մեծությունը պետք է լինի միջին աշխատավարձի 25-35%-ի սահմաններում:

3. Նվազագույն աշխատավարձի շեշտակի բարձրացումը կարող է ուղեկցվել փաստացի արձանագրվող աշխատաժամերի աճով: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ նախագիծը չի անդրադարձել գործավարձով և ժամավճարով վարձատրվող աշխատակիցների համար ժամային տարիֆային դրույքի նվազագույն չափին՝ նախագծի ընդունումը կարող է ուղեկցվել նաև ոչ լրիվ դրույքով աշխատողների թվաքանակի աճով: Այս դիսկերը էական կարող են լինել ՀՀ-ի դեպքում, որտեղ ըստ ԱՄԿ տվյալների² ոչ ֆորմալ զբաղվածության մակարդակն աշխարհում ամենաբարձրերից մեկն է (առանց գյուղատնտեսության ոլորտի՝ մոտ 25%, իսկ գյուղատնտեսության ոլորտը ներառյալ՝ ավելի քան 50%): Հաշվի առնելով նկարագրված դիսկերը՝ բարեփոխման արդյունքում ակնկալվող դրական ազդեցությունները կարող են չեզոքացվել:

4. Զարգացող երկրներում, որտեղ արտահանումը հիմնված է աշխատատար (labor-intensive) ճյուղերի վրա, նվազագույն աշխատավարձի շեշտակի աճը կարող է հանգեցնել տնտեսության մրցունակության նվազմանը և արտահանման ծավալների կրճատմանը: ՀՀ-ի դեպքում նշվածը կարևոր կարող է լինել, օրինակ, մշակող արդյունաբերության համար, քանի որ նվազագույն աշխատավարձ ստացողների մոտ մեծամասնությունը զբաղված է հենց այդ ոլորտում:

¹ “Boosting Jobs and Living Standards in G20 Countries”, A Joint Report by the ILO, OECD, IMF, and the World Bank, 2012

² “Women and Men in the Informal Economy: A Statistical Picture”, ILO, 2018

5. Նվազագույն աշխատավարձի՝ հատկապես մեծ չափով փոփոխությունները պարունակում են էական գնաճային ռիսկեր: Տարբեր վերլուծությունների համաձայն նվազագույն աշխատավարձի յուրաքանչյուր 10% ավելացումը կարող է հանգեցնել 0.3-0.7 տոկոսային կետ լրացուցիչ գնաճի³: Ընդ որում ազդեցության չափերը կախված են աշխատաշուկայի մրցակցության աստիճանից, աշխատողների բանակցային ուժից և աշխատաշուկայի հավասարակշռության դիրքից: Բացի դրանից, բնականաբար նվազագույն աշխատավարձի բարձրացման փոխանցումը գներին կարող է էականորեն տարբերվել ըստ տնտեսության հատվածների, որոնցից հատկապես նշանակալի գնային ազդեցություններ կարող են դիտարկվել հանրային սննդի և սպասարկման ոլորտներում, որտեղ առկա է ցածր աշխատավարձերով ոչ փորձառու աշխատողների կենտրոնացում:

6. Նախագծին կից ներկայացված հիմնավորումում նշված է՝

1) «Ըստ ՀՀ ԿԲ տարեկան հաշվետվության 3-րդ եռամսյակային գրաֆիկի² փաստացի գնաճը 2021 թ. կազմել է 8.4%...»: Իրականում այն փաստացի ցուցանիշը չէ, այլ ՀՀ ԿԲ-ի «ծրագրային» ցուցանիշն է, ինչն արտացոլված է նաև տողատակով նշված հղմամբ հրապարակված ՀՀ ԿԲ-ի համապատասխան փաստաթղթում.

2) «Ավելի ճշգրիտ հաշվարկներ հնարավոր է իրականացնել միայն լիազոր մարմնի կողմից վարվող եկամտային հարկի անձնավորված հաշվառման տեղեկատվական բազայի տվյալների հիման վրա:»: Ըստ այդմ ստացվում է, որ նախագծով առաջարկվող փոփոխության համար անհրաժեշտ բոլոր հաշվարկները ճշգրիտ և վերջնական արված չեն:

Նշված պայմաններում նախագծի ընդունումը նպատակահարմար չէ:

7. Հարկ ենք համարում նշել, որ նախագծով ներկայացված առաջարկության ընդունման դեպքում անհրաժեշտ է բարձրացնել նաև՝

³ MacDonald D., Nilsson E., (2016), “The Effects of Increasing the Minimum Wage on Prices: Analyzing the Incidence of Policy Design and Context”, Upjohn Institute Working Paper 16-260

1) «Նվազագույն ամսական աշխատավարձի մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ հոդվածով սահմանված՝ գործավարձով և ժամավճարով վարձատրվող աշխատողների համար ժամային տարիֆային դրույքի նվազագույն չափերը.

2) պետական պաշտոն և պետական ծառայության պաշտոն զբաղեցնող անձանց հիմնական աշխատավարձի որոշման համար հիմք հանդիսացող բազային աշխատավարձի չափը (սահմանվում է յուրաքանչյուր տարվա բյուջեի մասին օրենքով) և (կամ) «Պետական պաշտոններ և պետական ծառայության պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» ՀՀ օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) 5-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված տոկոսային հարաբերակցությունը՝ հաշվի առնելով, որ օրինակ վերը նշված հոդվածով սահմանված է, որ պետական պաշտոն և պետական ծառայության պաշտոն զբաղեցնող անձանց բազային աշխատավարձի չափը չի կարող ցածր լինել օրենքով սահմանված նվազագույն ամսական աշխատավարձի անվանական չափի 80 տոկոսից և գերազանցել օրենքով սահմանված նվազագույն ամսական աշխատավարձի անվանական չափի 120 տոկոսը:

Բացի դրանից, Օրենքի 3-9-րդ հավելվածներով ներկայացված պետական ծառայության պաշտոն զբաղեցնող այն անձինք, որոնց հիմնական աշխատավարձի չափը որոշելու համար Օրենքի 3-9-րդ հավելվածներով սահմանված են «2.1» գործակցից ցածր գործակից, նվազագույն ամսական աշխատավարձը 100000 ՀՀ դրամ սահմանելու պարագայում կստանան 100000 ՀՀ դրամից ցածր աշխատավարձ:

Ասվածից հետևում է, որ պետք է փաթեթով ներկայացվեր նաև վերը նշված օրենքում (օրենքներում) փոփոխությունների նախագիծ:

Միաժամանակ հայտնում ենք, որ «Կուտակային կենսաթոշակների մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածի 6-րդ մասի համաձայն՝ անձի ամսական համախառն եկամտի՝ «Նվազագույն ամսական աշխատավարձի մասին» ՀՀ օրենքի 1-ին հոդվածով հաշվետու ամսվա համար սահմանված չափի 15-ապատիկը գերազանցող գումարից (սոցիալական վճարի հաշվարկման օբյեկտի առավելագույն ամսական շեմ) կամ տարեկան համախառն եկամտի՝ «Նվազագույն ամսական աշխատավարձի մասին»

ՀՀ օրենքի 1-ին հոդվածով հաշվետու տարվա հունվարի 1-ի դրությամբ սահմանված չափի 180-ապատիկը գերազանցող գումարից (սոցիալական վճարի հաշվարկման օբյեկտի առավելագույն տարեկան շեմ) սոցիալական վճարներ չեն հաշվարկվում և փոխանցվում (գանձվում): Եթե անձը եկամուտ է ստանում մի քանի աղբյուրից (ստանում է ձեռնարկատիրական եկամուտ և աշխատավարձ), ապա հաշվարկված և փոխանցված (գանձված) սոցիալական վճարների՝ նույն հոդվածի 7-րդ մասով սահմանված չափը գերազանցող գումարները (եթե այդպիսիք առկա են) մասնակիցներին վերադարձնելու կարգը սահմանում են հարկային մարմինը և ՀՀ կառավարության ֆինանսական ոլորտի պետական լիազորված մարմինը համատեղ հրամանով: Ուստի նախագծի ընդունման դեպքում փոփոխությունն ուժի մեջ մտնելու պահից կպահանջվի առնվազն վեցամսյա ժամանակահատված ՀՀ ՊԵԿ էլեկտրոնային կառավարման եկամտային հարկի, շահութահարկի և սոցիալական վճարի անձնավորված հաշվառման համակարգում սոցիալական վճարների ծրագրային ապահովման աշխատանքները կատարելու համար:

Անփոփելով վերոգրյալը՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունն առաջարկում է նախագծով քննարկվող գործող օրենքի հոդվածը թողնել անփոփոխ: